

Sürdürülebilir Kalkınma Perspektifinden On İkinci Kalkınma Planı'nın Analizi

An Analysis of the Twelfth Development Plan from a Sustainable Development Perspective

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye Cumhuriyeti'nin 2024–2028 dönemini kapsayan On İkinci Kalkınma Planı'nda “sürdürülebilir kalkınma” kavramının ne ölçüde yer aldığını ve bu kavramın ulusal kalkınma stratejilerine nasıl entegre edildiğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin plan belgelerine yansıtılması, kalkınma anlayışının çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınması açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda araştırmada, doküman analizi yöntemi kullanılarak planın 983 maddesi detaylı bir biçimde incelenmiş; “sürdürülebilir kalkınma” ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın kısaltması olan “SKA” terimleri esas alınarak ilgili ifadeler tespit edilmiştir. Elde edilen veriler, içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiş ve tematik sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda, “sürdürülebilir kalkınma” ifadesine yalnızca 29 maddede yer verildiği belirlenmiş; bu maddelerden en fazla temsil edilen kategorinin “Ekonomik Dönüşüm ve Kaynak Yönetimi” olduğu görülmüştür. Diğer temalar ise yönetim, çevresel sürdürülebilirlik, sosyal içerme, eğitim, uluslararası iş birliği ve kültürel ekonomi gibi başlıklarda sınırlı düzeyde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, On İkinci Kalkınma Planı'nda sürdürülebilir kalkınma anlayışının artan bir görünürlüğe sahip olduğunu ortaya koymakla birlikte, tematik dağılımın ekonomik odaklı bir yaklaşıma dayandığını ve sosyal, çevresel ve kültürel boyutlarda daha bütüncül bir entegrasyona ihtiyaç olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir kalkınma, Sürdürülebilirlik, Kalkınma planları, Stratejik planlama, Eğitim

ABSTRACT

This study aims to analyze the extent to which the concept of “sustainable development” is addressed in the Twelfth Development Plan of the Republic of Turkey for the period 2024–2028, and how this concept has been integrated into national development strategies. The incorporation of sustainable development goals into planning documents is of particular importance, as it reflects a multidimensional approach to the understanding of development. In this context, the research employed the document analysis method to examine all 983 articles of the plan in detail, with the terms “sustainable development” and the abbreviation “SDG” (Sustainable Development Goals) taken as the basis for identifying relevant statements. The data obtained were analyzed using content analysis and subjected to thematic classification. The findings revealed that the term “sustainable development” appeared in only 29 articles, with the most represented category being “Economic Transformation and Resource Management.” Other themes—such as governance, environmental sustainability, social inclusion, education, international cooperation, and cultural economy—were addressed to a limited extent. While these findings demonstrate the increasing visibility of the sustainable development concept in the Twelfth Development Plan, they also indicate that the thematic distribution remains predominantly economically oriented, highlighting the need for a more holistic integration across social, environmental, and cultural dimensions.

Keywords: Sustainable development, Sustainability, Development plans, Strategic planning, Education

GİRİŞ

Günümüz dünyasında toplumsal, ekonomik ve çevresel dinamikler hızla değişmekte; bu durum ülkelerin kalkınma politikalarını yeniden yapılandırmalarını zorunlu kılmaktadır. Özellikle küresel ölçekte artan eşitsizlikler, çevresel tehditler ve kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi meseleler, kalkınma olgusuna çok boyutlu bir yaklaşım gerektirmektedir. Bu bağlamda, ulusal kalkınma planları yalnızca ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda toplumsal refahı ve çevresel sürdürülebilirliği gözeten bir anlayışla şekillenmektedir. Türkiye'nin kalkınma politikaları da bu dönüşüm sürecinden etkilenmekte ve sürdürülebilir kalkınma ekseninde yeniden tanımlanmaktadır.

Yasin Uzun¹

How to Cite This Article

Uzun, Y. (2025). “Sürdürülebilir Kalkınma Perspektifinden On İkinci Kalkınma Planı'nın Analizi” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:11, Issue:9; pp:1531-1540. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17215264>

Arrival: 04 July 2025

Published: 27 September 2025

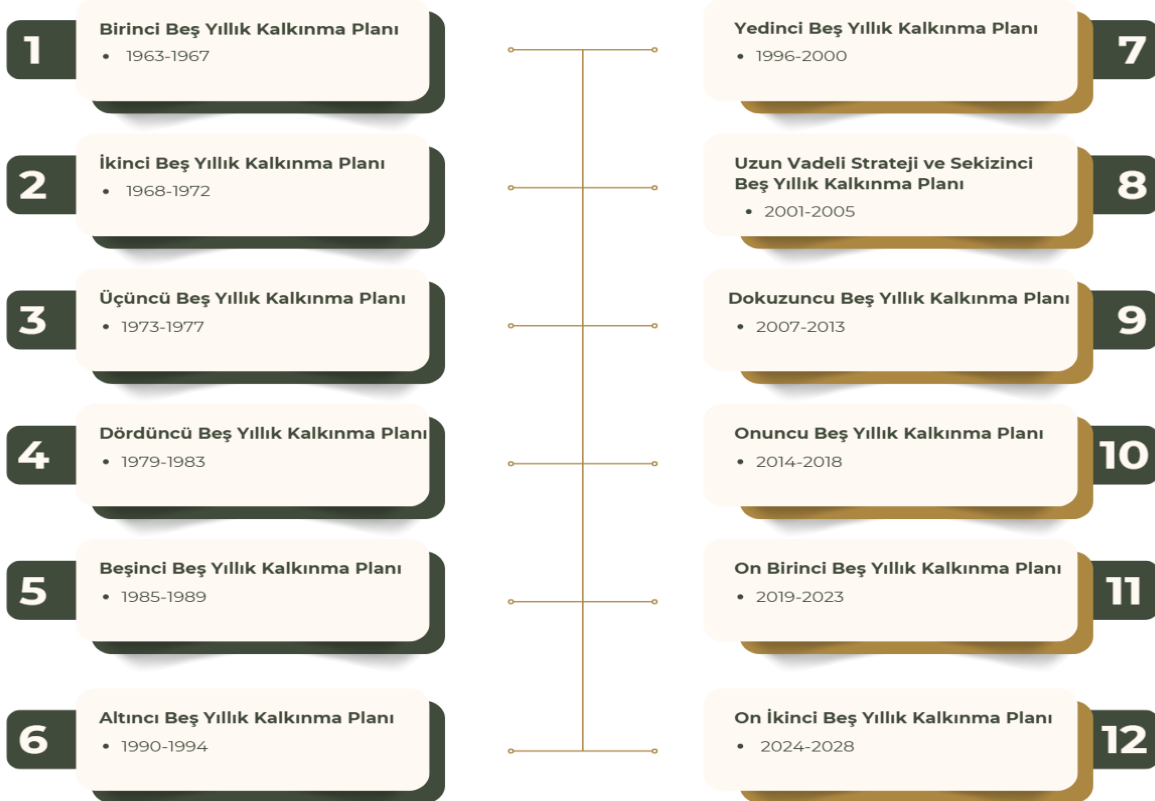
Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Arş. Gör., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Niğde, Türkiye.
ORCID: 0000-0002-3686-2900

Kalkınma, yalnızca üretim düzeyindeki artış ya da kişi başına düşen millî gelirdeki yükselişle sınırlı olmayan, çok boyutlu bir dönüşüm sürecidir. Bu süreç, özellikle az gelişmiş toplumlarda ekonomik ve sosyo-kültürel yapıların modernleşmesini ve yeniden yapılanmasını da kapsamaktadır. Bu bağlamda, kişi başına düşen millî gelirin artmasının yanı sıra; üretim faktörlerinin verimlilik ve nicelik açısından gelişimi, sanayi sektörünün millî gelir ve ihracat içindeki payının artması gibi yapısal dönüşümler kalkınmanın temel bileşenleri arasında yer almaktadır (Han & Kaya, 2023). Bu çok yönlü dönüşümün etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi ise planlama sürecini gerekli kılmaktadır. Planlama, belirlenen hedeflere ulaşmak üzere mevcut kaynakların organize edilmesi ve bu doğrultuda amaç-araç-kaynak ilişkilerinin sistemli bir biçimde düzenlenmesidir (Öz & Karabay, 2022). Bu çerçevede, kalkınma planı; hükümet politikalarıyla uyumlu olarak, ilgili bakanlıklar tarafından belirlenen öncelikler doğrultusunda hazırlanan ve ülkenin ekonomik ile toplumsal potansiyelini genel ya da sektörel düzeyde geliştirmeyi hedefleyen, beş yıllık süreyi kapsayan bir makro planlama aracıdır (Topal, 2021). Kalkınma planları aracılığıyla; millî gelirin sürdürülebilir ve istikrarlı bir biçimde artırılması, ihracata dayalı sanayileşme stratejilerinin oluşturulması, ödemeler bilançosunun sağlıklı bir yapıya kavuşturulması, yeni istihdam olanaklarının yaratılması ve işsizliğin azaltılması hedeflenmektedir. Bununla birlikte, sosyal adaletin sağlanması, gelir dağılımındaki eşitsizliklerin sosyal ve mali politikalar yoluyla giderilmesi ve bölgesel kalkınma farklılıklarının azaltılması da söz konusu planların temel amaçları arasında yer almaktadır (Topal, 2021).

Türkiye’de planlı kalkınma dönemi, 1963 yılında yürürlüğe giren Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile başlamış ve günümüze kadar on iki kalkınma planı hazırlanarak uygulanmıştır. Bu planlar; ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda kalkınma hedeflerini belirleyen temel politika belgeleri olarak işlev görmüştür. İlk sekiz kalkınma planı Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından hazırlanırken, dokuzuncu plan Kalkınma Bakanlığı tarafından, on birinci ve on ikinci planlar ise Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından oluşturulmuştur. Planlar genellikle beş yıllık dönemleri kapsamakla birlikte, 2001 yılında yayımlanan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı aynı zamanda 2001–2023 dönemini hedefleyen Uzun Vadeli Strateji belgesini de içermektedir. Plan metinleri Türkçe olarak yayımlanmış, 1995 yılından itibaren oluşturulan planlar İngilizce çevirileriyle birlikte sunulmuştur. Şekil 1, Türkiye’de yürürlüğe giren kalkınma planlarını ve yıllarını göstermektedir.

KALKINMA PLANLARI

Şekil 1: Türkiye’de Yürürlüğe Giren Kalkınma Planları **Kaynak:** Yazar tarafından üretilmiştir.

On İkinci Kalkınma Planı (2024–2028), Türkiye'nin uzun vadeli gelişme perspektifi doğrultusunda şekillendirilen son temel politika belgelerinden biridir. Kalkınma planı, iki ana bölüm altında yapılandırılmıştır. Birinci bölüm,

plan öncesi dönemin genel değerlendirmesine ayrılmıştır. Bu bölümde; dünyada ve Türkiye’de meydana gelen ekonomik, sosyal ve politik gelişmeler ışığında küresel eğilimler, dünya ekonomisine dair makroekonomik beklentiler ile Türkiye’nin plan öncesi dönemdeki ekonomik ve sosyal durumu analiz edilmektedir. Bu analiz, stratejik planlama süreci için bağlamsal bir zemin oluşturmakta ve politika önerilerinin tarihsel ve güncel eğilimlerle uyumlu bir şekilde temellendirilmesini sağlamaktadır. İkinci bölüm ise uzun vadeli kalkınma stratejisi ile On İkinci Kalkınma Planı’nın temel amaç, ilkeleri, hedefleri ve politika setlerini kapsamaktadır. Bu bölümde, 2053 perspektifine yönelik öngörüler doğrultusunda Türkiye’nin uzun vadeli vizyonu çerçevesinde oluşturulan stratejik hedefler ve 2024–2028 dönemi için belirlenen tematik politika başlıkları yer almaktadır. Planın ikinci bölümünde öne çıkan beş tematik başlık şunlardır:

- ✓ **İstikrarlı Büyüme, Güçlü Ekonomi:** Bu başlık altında makroekonomik istikrarı hedefleyen politikalar; maliye, para ve dış ticaret politikaları, yurtiçi tasarrufların artırılması, enflasyonla mücadele, mali piyasaların geliştirilmesi, sosyal güvenlik sistemi ve kamu işletmeciliği gibi alt konularla ele alınmaktadır.
- ✓ **Yeşil ve Dijital Dönüşümle Rekabetçi Üretim:** Sürdürülebilir ve yüksek katma değerli üretim yapısına geçişi hedefleyen bu başlık, imalat sanayii, tarım, enerji, savunma sanayii ve turizm gibi öncelikli sektörlerle yönelik politikaları içermektedir. Ayrıca girişimcilik, AR-GE, bilişim teknolojileri, lojistik ve kamu yatırımları gibi destekleyici alanlara da yer verilmektedir.
- ✓ **Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum:** Toplumsal refahın artırılmasını hedefleyen bu bölümde; eğitim, istihdam, sağlık, aile yapısının güçlendirilmesi, kadın, çocuk, gençlik ve yaşlı politikaları ile sosyal hizmetler, gelir dağılımı, kültür, sanat ve spor gibi alanlara ilişkin politikalar sunulmaktadır.
- ✓ **Afetlere Dirençli Yaşam Alanları, Sürdürülebilir Çevre:** Kentsel ve kırsal alanların dirençli, yaşanabilir ve çevresel açıdan sürdürülebilir biçimde yapılandırılmasına yönelik politikaları kapsar. Afet yönetimi, şehirleşme, çevrenin korunması, bölgesel kalkınma ve kırsal kalkınma bu başlık altında değerlendirilmektedir.
- ✓ **Adaleti Esas Alan Demokratik İyi Yönetişim:** Bu başlık kapsamında adalet sistemi, kamu yönetimi, sivil toplum, yerel yönetimler, dijital devlet ve uluslararası iş birliği politikaları ile Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’na (SKA) yönelik çalışmalar yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen politika başlıklarından da anlaşılacağı üzere, kalkınma süreci çok boyutlu bir yapıdadır. Bu süreç, ekonomik göstergelerin iyileştirilmesinin yanı sıra sosyal refahın artırılması ve doğal çevrenin korunmasını da içermektedir. Bu kapsamlı yaklaşım, literatürde sürdürülebilir kalkınma kavramıyla ifade edilmektedir (Birleşmiş Milletler, 2015)

Sürdürülebilir kalkınma, doğal kaynakların korunarak kullanılması yoluyla gelecek kuşaklara yaşanabilir bir çevre bırakmayı amaçlayan bir kalkınma anlayışıdır (Tecimer-Altınel, Hamalosmanoğlu ve Kızılay, 2024). Her ne kadar bu kavram çoğunlukla çevre temelli ve çevresel duyarlılığa odaklanan bir yaklaşım olarak öne çıksa da gerçekte disiplinlerarası bir nitelik taşımakta ve farklı düşünsel yaklaşımları bünyesinde barındıran çok boyutlu bir yapıyı ifade etmektedir (Gündoğan ve Demir, 2024). Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk kez 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından yayımlanan Brundtland Raporu’nda kullanılmıştır. Bu raporla birlikte kavram, uluslararası düzeyde önemli bir gündem maddesi hâline gelmiştir. Raporda sürdürülebilir kalkınma; çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlarıyla bir bütün olarak ele alınmış; kalkınmanın yalnızca ekonomik yönüyle değerlendirilmesinin yetersiz olduğu vurgulanarak, bütüncül bir yaklaşımın gerekliliği ortaya konmuştur (Basiago, 1999; Redclift, 2005).

Sürdürülebilir kalkınmanın çevresel boyutu, çevrenin tahribatının önlenmesi ve doğal kaynakların etkin biçimde korunmasını içermektedir. Bu kapsamda, çevre temelli bir kalkınma yaklaşımı, doğal kaynakların uzun vadeli ve dengeli kullanımını sağlamayı hedeflerken, aynı zamanda ekosistemlerin bütünlüğünü korumayı da amaçlamaktadır (Kaypak, 2011). Sürdürülebilir kalkınmanın bir diğer temel bileşeni olan sosyal sürdürülebilirlik, toplumsal refahın artırılmasını ve sosyal adaletin sağlanmasını hedeflemektedir. Bu doğrultuda; eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, sağlık hizmetlerine erişimin yaygınlaştırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi ve yoksullukla etkin mücadele edilmesi gibi alanlarda bütüncül sosyal politikaların geliştirilmesi gerekmektedir (Önder, 2020). Ekonomik sürdürülebilirlik ise, ekonomik faaliyetlerin yürütülmesinde çevrenin korunması ve doğal kaynakların yenilenebilir kapasitesinin gözetilmesini esas almaktadır. Bu boyut, çevresel yararlar ile ekonomik maliyetler arasında dengeli bir ilişki kurmayı amaçlamakta; kalkınma sürecinde çevresel sorumluluğu da içeren bir ekonomik yaklaşımı öne çıkarmaktadır (Akgül, 2010).

Türkiye’de çevre sorunları ilk kez Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973–1977) döneminde planlı kalkınma sürecine dâhil edilmiştir. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı sonrasında ise, doğal kaynakların etkin biçimde kullanılması ve gelecek nesillere aktarılmasının sağlanmasına yönelik yeni politika arayışları gündeme gelmiştir.

Çevresel kaygıların diğer sektör politikalarına entegre edilmesi ve sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının ön plana çıkarılması ise Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990–1994) ile somut bir biçimde gündeme gelmiştir. Yedinci (1996–2000) ve Sekizinci (2001–2005) Beş Yıllık Kalkınma Planları dönemlerinde çevre sorunlarının ekonomik ve sosyal politikalar ile sektörel stratejilere entegrasyonu yönünde çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007–2013) ile birlikte Türkiye, Avrupa Birliği’nin sürdürülebilir kalkınma stratejisini ulusal politika çerçevesine dâhil etmeye başlamıştır. Bu kapsamda, Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı (UÇEP) ile Sürdürülebilir Kalkınmanın Sektörel Politikalara Entegrasyonu Projesi gibi somut uygulamalar hayata geçirilmiştir. Onuncu Kalkınma Planı’nda (2014–2018) temel amaçlardan biri yüksek, istikrarlı ve sürdürülebilir bir büyüme yapısının oluşturulması olarak belirlenmiş; hedefler arasında yaşanabilir mekânlar ve sürdürülebilir çevre yer almıştır. On Birinci Kalkınma Planı (2019–2023) ise “yaşanabilir şehirler ve sürdürülebilir çevre” ilkesini temel hedef ve politikalarından biri olarak benimsemiştir (Altun Ada, 2011; Bolayır ve Eroğlu, 2024).

Görüldüğü üzere Türkiye Cumhuriyeti’nin ulusal kalkınma planları, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin somut politika ve uygulamalara dönüştüğü temel belgeler arasında yer almakta; kalkınma önceliklerini ve stratejik yönelimlerini belirleme işlevi görmektedir. Bu bağlamda 2024–2028 dönemini kapsayan On İkinci Kalkınma Planı, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin özellikle eğitim alanında ülke düzeyinde nasıl içselleştirildiğini ve politika belgelerine nasıl yansıtıldığını incelemek açısından önemli bir kaynak niteliğindedir. Bu nedenle bu çalışmada, sürdürülebilir kalkınma ifadesinin On İkinci Kalkınma Planı’nda hangi tematik alanlarda yer aldığı, nasıl bir içerikle sunulduğu ve ulusal kalkınma stratejilerine nasıl entegre edildiği analiz edilmekte; bu kapsamda özellikle eğitim alanındaki yansımalarına da odaklanılmaktadır. Bu yönüyle çalışmanın, sürdürülebilirlik temelli kalkınma anlayışına ilişkin güncel bir perspektif sunarak hem politika yapıcılar hem de akademik çevreler için faydalı bir kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Çalışmada, Türkiye Cumhuriyeti’nin On İkinci Kalkınma Planı’nda (2024-2028) “sürdürülebilir kalkınma” ifadesinin hangi alanlarda planlamalar içerisinde yer aldığını belirlemek amacıyla doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2021) göre, incelenen konuya ilişkin bilgi barındıran yazılı kaynakların araştırılıp çözümlenmesini kapsayan doküman analizi; kaynaklara ulaşma, özgünlüklerini değerlendirme, içeriklerini anlama, verileri analiz etme ve elde edilen verileri kullanma aşamalarından oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri kaynağı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 31.10.2023 tarihli 15. Birleşiminde onaylanan ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yayımlanan On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Söz konusu plan, toplam 983 maddeden oluşmakta olup, araştırma kapsamında bu maddelerin tamamı fıkralarıyla birlikte detaylı biçimde incelenmiştir. İnceleme sürecinde, sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin ifadelerin tespiti amacıyla “sürdürülebilir kalkınma” ve “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları”nın kısaltması olan “SKA” terimleri belirleyici ölçütler olarak kullanılmıştır.

On İkinci Kalkınma Planı’nın incelenmesi sonucunda elde edilen veriler, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Bu teknik, veriler içerisinde tekrar eden tema, kavram ve örüntüleri sistematik bir şekilde ortaya çıkarmaya ve bunları anlamlı bir yapı içerisinde sunmaya imkân tanıdığı için tercih edilmiştir (Krippendorff, 2004).

BULGULAR

Tablo 1: On İkinci Kalkınma Planı’nda “Sürdürülebilir Kalkınma” İfadesinin Bulunduğu Maddelere Ait Başlıklar

Başlık	Alt Başlık	f	%
Plan Öncesi Dönemde Dünya’da ve Türkiye’de Gelişmeler	Giriş	1	3,45
	Küresel Gelişmeler ve Eğilimler	6	20,69
	Plan Öncesi Dönemde Türkiye’de Ekonomik ve Sosyal Gelişmeler	3	10,34
Uzun Vadeli (2024-2053) Gelişmenin Stratejisi ve On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) Temel Amaç ve İlkeleri ile Politikaları	Planın Hedef ve Politikaları	19	65,52
Toplam		29	100

Tablo 1, On İkinci Kalkınma Planı’nda “sürdürülebilir kalkınma” ifadesinin geçtiği maddelerin yer aldığı başlık ve alt başlık düzeylerini, frekans (f) ve yüzde (%) değerleriyle birlikte göstermektedir. Toplam 29 maddenin analizine göre, en yüksek oran %65,52 ile “Uzun Vadeli (2024–2053) Gelişmenin Stratejisi ve On İkinci Kalkınma Planının (2024–2028) Temel Amaç ve İlkeleri ile Politikaları” başlığı altında yer alan “Planın Hedef ve Politikaları” alt başlığına aittir ve bu bölümde 19 madde yer almaktadır.

“Plan Öncesi Dönemde Dünya’da ve Türkiye’de Gelişmeler” başlığı altındaki “Küresel Gelişmeler ve Eğilimler” alt başlığı 6 madde (%20,69) ile ikinci sırada yer almaktadır. Aynı ana başlık altında bulunan “Plan Öncesi Dönemde Türkiye’de Ekonomik ve Sosyal Gelişmeler” alt başlığı ise 3 madde (%10,34) ile temsil edilmektedir. “Giriş” alt başlığında ise yalnızca 1 madde yer almakta ve bu da %3,45’lik bir orana karşılık gelmektedir.

Tablo 2: On İkinci Kalkınma Planı’nda “Sürdürülebilir Kalkınma” İfadesinin Bulunduğu Maddelere Ait Alt Başlıklar

Başlık	Alt Başlık-1	Alt Başlık-2	f	%
Giriş	Alt başlık yok	Alt başlık yok	1	3,45
Küresel Gelişmeler ve Eğilimler	Küresel Eğilimler ve Türkiye Etkileşimi	Gıda Güvenliği ve Suyun Etkin Kullanımı	1	3,45
		Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi	2	6,90
		Küresel Gelişmelerin Türkiye Etkileşimi	3	10,34
Plan Öncesi Dönemde Türkiye’de Ekonomik ve Sosyal Gelişmeler	Alt başlık yok	Alt başlık yok	3	10,34
Planın Hedef ve Politikaları	İstikrarlı Büyüme, Güçlü Ekonomi	Yurtiçi Tasarruflar	1	3,45
		Maliye Politikası	1	3,45
	Yeşil ve Dijital Dönüşümle Rekabetçi Üretim	Öncelikli Gelişme Alanları	1	3,45
		Sektörel Politikalar	2	6,90
	Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum	Alt başlık yok	4	13,79
		Eğitim	2	6,90
	Afetlere Dirençli Yaşam Alanları, Sürdürülebilir Çevre	Çevrenin Korunması	1	3,45
	Adaleti Esas Alan Demokratik İyi Yönetişim	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	7	24,13
Toplam			29	100

Tablo 2, On İkinci Kalkınma Planı’nda “sürdürülebilir kalkınma” ifadesinin geçtiği maddelerin yer aldığı başlık, alt başlık ve ikinci alt başlık düzeylerindeki dağılımını frekans ve yüzde değerleriyle göstermektedir. “Giriş” ana başlığı altında, alt başlık belirtilmeksizin 1 madde yer almakta olup bu oran %3,45’tir.

“Küresel Gelişmeler ve Eğilimler” ana başlığı altında yer alan “Küresel Eğilimler ve Türkiye Etkileşimi” alt başlığına bağlı olarak “Gıda Güvenliği ve Suyun Etkin Kullanımı” ikinci alt başlık düzeyinde 1 madde ile %3,45, “Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi” ikinci alt başlığı 2 madde ile %6,90 ve “Küresel Gelişmelerin Türkiye Etkileşimi” ikinci alt başlığı 3 madde ile %10,34 oranında temsil edilmektedir.

“Plan Öncesi Dönemde Türkiye’de Ekonomik ve Sosyal Gelişmeler” ana başlığı altında, alt başlık ve ikinci alt başlık düzeyinde herhangi bir alt başlık belirtilmeksizin 3 madde yer almakta olup, bu maddeler toplam dağılımın %10,34’ünü oluşturmaktadır.

“Planın Hedef ve Politikaları” ana başlığı altında yer alan “İstikrarlı Büyüme, Güçlü Ekonomi” alt başlığına bağlı olarak “Yurtiçi Tasarruflar” ve “Maliye Politikası” ikinci alt başlıklarında birer madde bulunmakta olup her biri %3,45 oranında temsil edilmektedir. Aynı ana başlık altında yer alan “Yeşil ve Dijital Dönüşümle Rekabetçi Üretim” alt başlığına bağlı olarak “Öncelikli Gelişme Alanları” ikinci alt başlığı 1 madde ile %3,45, “Sektörel Politikalar” ikinci alt başlığı ise 2 madde ile %6,90 oranında yer almaktadır. “Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum” başlığı altında, alt başlık belirtilmeksizin 4 madde yer almakta ve bu maddeler %13,79 oranında temsil edilmektedir. Aynı alt başlık altındaki “Eğitim” alt başlığı ise 2 madde ile %6,90 oranındadır. “Afetlere Dirençli Yaşam Alanları, Sürdürülebilir Çevre” alt başlığı altında yer alan “Çevrenin Korunması” ikinci alt başlığı 1 madde ile %3,45 oranında yer almaktadır. “Adaleti Esas Alan Demokratik İyi Yönetişim” alt başlığı altındaki “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları” ikinci alt başlığı ise 7 madde ile %24,13 oranında temsil edilmektedir.

Tablo 3. On İkinci Kalkınma Planı'nda "Sürdürülebilir Kalkınma" İfadesinin Bulunduğu Maddelere İlişkin Kategori ve Kodlar

Kategori	Kod	İlgili Madde No.	f	%
Yönetişim ve Kurumsal Yapılanma	Stratejik kalkınma yönetimi, politika tutarlılığı ve çok düzeyli yönetim, kurumsal yapı ve koordinasyonun güçlendirilmesi, kurumsal ve teknik kapasite geliştirme, karar destek ve geri bildirim mekanizmaları, katılımcı ve kapsayıcı uygulama süreçleri	5, 110,111, 166, 238, 245, 246, 981, 982.2, 982.3, 983	11	14,86
İzleme ve Değerlendirme	İzleme, değerlendirme ve raporlama sistemleri, politika ve uygulama temelli performans takibi, kurumsal ve yerel düzeyde izleme kapasitesinin güçlendirilmesi, veri temelli karar alma ve dijital izleme araçları, göstergelerin geliştirilmesi ve veri kalitesinin artırılması, güçlü ve entegre veri altyapısı	159, 238, 245, 246, 981, 982, 982.1, 982.2, 982.3, 982.4, 983	11	14,86
Eğitim ve Toplumsal Kapasite Gelişimi	Fırsat eşitliği ve kapsayıcı eğitim, hayat boyu öğrenme ve beceri gelişimi, mesleki eğitimle işgücü niteliğinin artırılması, değer temelli ve vatandaşlık odaklı eğitim, sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği eğitimi, öğretim programlarında disiplinler arası sürdürülebilirlik entegrasyonu, dijital ve yeşil dönüşüm odaklı yetkinlik kazanımı	649, 652, 654, 655, 672, 672.1	6	8,11
Sosyal İçerme ve Eşitlik	Eşitlik, kapsayıcılık ve sosyal adalet ilkesi, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlenmesi, kadınların eğitime ve istihdama katılımının artırılması, kırılgan grupların desteklenmesi ve sosyal koruma, yoksulluğun azaltılması ve refahın adil paylaşımı, çocuklar ve gençlerin kalkınma süreçlerine aktif katılımı, dijital ve yeşil dönüşümde sosyal kapsayıcılık, beşerî sermayenin gelişimi ve iyi olma hâlinin desteklenmesi	60, 110, 111, 166, 350, 392, 649, 652, 654, 655, 864	11	14,86
Çevresel Sürdürülebilirlik ve Doğal Kaynak Yönetimi	Su, orman ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi, iklim değişikliği, çevresel riskler ve düşük karbonlu ekonomi, biyolojik çeşitlilik ve ekosistem koruma, temel çevresel hizmetlere erişim ve çevresel adalet, çevre yönetimi ve sektörel mevzuata uyum, çevresel sürdürülebilirlik bilinci ve toplumsal farkındalık, madencilikte iş sağlığı ve güvenliği	60, 120, 166, 238, 350, 500, 594, 597, 672, 672.1, 864	11	14,86
Ekonomik Dönüşüm ve Kaynak Yönetimi	Kaynakların etkin kullanımı ve döngüsel ekonomi, katma değerli üretim ve yerli kaynakların değerlendirilmesi, sorumlu üretim-tüketim ve toplumsal davranış dönüşümü, yeşil ve dijital odaklı sürdürülebilir ekonomik dönüşüm, makroekonomik uyum, kamu maliyesi ve politika entegrasyonu, enerji ve hammadde arz güvenliği, gelir dağılımında adalet ve sosyal fayda üretimi, SKA hedeflerinin yaygınlaştırılması	5, 110, 111, 120, 159, 350, 392, 594, 597, 649, 652, 654, 655, 864	14	18,92
Ulusal ve Uluslararası İş Birliği	Uluslararası iş birliği, dayanışma ve tanınırlık, küresel gündem ve çevre taahhütleriyle uyum, ulusal girişimlerin küresel etkiye katkısı, yerel yönetimlerle iş birliği ve kapasite geliştirme, yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınma uygulamaları	110, 111, 120, 166, 245, 246, 500, 982.1, 983	9	12,16
Kültürel ve Yaratıcı Ekonomi	Kültürel kalkınma ve ekonomik katkı, yaratıcı endüstrilerin sürdürülebilir kalkınmadaki rolü, kapsayıcı ve planlı kültürel sektör yönetimi	159	1	1,35
Toplam			74	100

Tablo 3, On İkinci Kalkınma Planı'nda "*sürdürülebilir kalkınma*" ifadesinin yer aldığı maddelerin içerik analizine dayalı olarak sınıflandırıldığı kategorilere ilişkin frekans ve yüzde dağılımını ortaya koymaktadır. Veriler incelendiğinde, "Ekonomik Dönüşüm ve Kaynak Yönetimi" kategorisinin %18,92 oran ve 14 madde ile en yüksek temsile sahip olduğu görülmektedir. "Yönetişim ve Kurumsal Yapılanma", "İzleme ve Değerlendirme", "Sosyal İçerme ve Eşitlik" ile "Çevresel Sürdürülebilirlik ve Doğal Kaynak Yönetimi" kategorileri ise eşit oranda temsil edilmekte olup her biri %14,86'lık paya sahiptir. "Ulusal ve Uluslararası İş Birliği" kategorisi %12,16 oranla planın, küresel sürdürülebilirlik gündemiyle uyum içinde olduğunu ve yerel düzeyde kapasite geliştirmeye yönelik stratejiler barındırdığını ortaya koymaktadır. "Eğitim ve Toplumsal Kapasite Gelişimi" kategorisi ise %8,11 oranında yer almakta olup diğer kategorilere kıyasla daha sınırlı bir temsile sahiptir. Son olarak, "Kültürel ve Yaratıcı Ekonomi" kategorisinin yalnızca %1,35 oranında temsil edilmesi, kültürel alanın sürdürülebilir kalkınma bağlamındaki katkısının plan içerisinde daha sınırlı yer bulduğuna işaret etmektedir.

Bu kategorilerin açıklamaları ve kategorilerde yer alan ifadelerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Yönetişim ve Kurumsal Yapılanma Kategorisi: Bu kategori altındaki kodlar genellikle sistemin işleyişine, uygulama gücüne ve karar mekanizmalarının yapısına ilişkin verileri temsil etmektedir. Bu kategoride bulunan ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Sürdürülebilir kalkınma hedeflenerek çevre mevzuatı ve standartları geliştirilmiş, kurumsal ve teknik altyapı iyileştirilmiş, çevre yönetimini güçlendirmeye yönelik projeler yürütülmüştür. Ülkemizin sahip olduğu zengin biyolojik çeşitlilik ile genetik kaynakların korunması için değişik statülerde korunan alan sayısı artırılmış; iller bazında biyolojik çeşitliliğin tespiti yapılarak ulusal biyolojik çeşitlilik envanteri geliştirilmiştir (Madde 238, s.41), Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın katılımcı bir yaklaşımla gerçekleştirilmesine yönelik uygulamaların sağlanması ile koordinasyon, takip ve gözden geçirme süreçlerinin etkinliğinin artırılması temel amaçtır (Madde 981, s.240).”

İzleme ve Değerlendirme Kategorisi: Bu kategori altındaki kodlar, uygulamanın ne ölçüde işe yaradığına dair kanıta dayalı bilgi sağlayan unsurları temsil etmekte ve politika döngüsünün "değerlendirme" basamağına ışık tutmaktadır. Bu kategoride bulunan ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Türkiye, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)’nı hayata geçirmek için planlanan adımların yer aldığı ilk Gönüllü Gözden Geçirme Raporu’nu 2016 yılında, ilerleme durumunu ortaya koyduğu ikinci raporunu ise 2019 yılında BM’ye sunmuştur. SKA’ların ilerlemesini sağlamak üzere; merkezi yönetim, yerel yönetimler, sivil toplum, özel sektör ve üniversiteler arasında planlama, hazırlık, koordinasyon, uygulama ve izleme süreçlerinde kapsamlı çalışmalar yürütülmüştür (Madde 245, s.442), Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın etkin ve düzenli izleme ve değerlendirmesine devam edilecek ve uygulamaya ilişkin ilerleme düzeyi takip edilecektir (Madde 982, s.241).”

Eğitim ve Toplumsal Kapasite Gelişimi Kategorisi: Bu kategori altındaki kodlar, eğitim yoluyla bireylerin ve toplumun dönüşümüne katkı sunan her türlü bilgi, beceri ve kapasite geliştirme sürecini temsil etmektedir. Bu kategoride bulunan ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında, tüm bireylerin fırsat eşitliği temelinde nitelikli bir eğitime ve hayat boyu öğrenme imkânlarına erişimi sağlanarak, milletimizin değerlerini özümsemiş, topluma yararlı birer vatandaş olarak yetişmeleri önem arz etmektedir. İnsan kaynağının nitelikli hâle getirilebilmesi için ihtiyaç duyulan becerilerin mesleki eğitim ve yükseköğretim aracılığıyla işgücüne kazandırılması; değişen teknoloji, üretim yapısı ve hizmet sunum biçimleri doğrultusunda işgücü piyasalarının arz ve talep dengesi göz önünde bulundurularak mesleki eğitimin geliştirilmesi hedeflenmektedir (Madde 649, s.151). Disiplinler üstü bir yaklaşımla, iklim değişikliği ve sürdürülebilir kalkınma tüm öğretim programlarına dâhil edilecektir (Madde 672.1, s.156)”

Sosyal İçerme ve Eşitlik Kategorisi: Bu kategori altındaki kodlar genellikle kapsayıcılık, hak temelli yaklaşımlar, fırsatlara erişim ve eşitsizliklerin giderilmesi gibi ifadelerle ortaya çıkmıştır. Bu kategoride bulunan ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Kalkınmanın sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarına dengeli şekilde odaklanan, ülkeler arasında ve ülke içinde eşitliğe ve adalete vurgu yapan ve “kimseyi geride bırakmamak” ilkesini benimseyen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA), tüm ülkelerin kalkınma gündemlerinde belirleyici rol üstlenmiştir. Ancak Covid-19 küresel salgını, birbirini izleyen jeopolitik gerilimler, afetler, mülteci krizleri, ekonomik dalgalanmalar ve yeterli finansmanın oluşturulamaması gibi küresel zorluklar, amaçların arzu edilen düzeyde gerçekleştirilmesine imkân sağlamamıştır (Madde 110, s.17), Sürdürülebilir kalkınmanın bir gereği olarak, ekonomik büyümenin oluşturduğu refahın toplumun tüm kesimleriyle adil şekilde paylaşılması ile yoksulluğun azaltılması, Plan’ın öncelikli hedeflerinden biridir. Beşerî sermaye potansiyelinin geliştirilerek tam ve verimli kullanılması, gelir dağılımının iyileştirilmesi, özel politika gerektiren çocuklar, gençler, kadınlar, engelliler, yaşlılar gibi toplumun tüm kesimlerinin gözetilmesi, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin etkinleştirilerek yaygınlaştırılması ile genel yaşam standardının artırılması, Plan’ın temel politika önceliklerindendir (Madde 652, s.151).”

Çevresel Sürdürülebilirlik ve Doğal Kaynak Yönetimi Kategorisi: Bu kategori altındaki kodlar genellikle çevre koruma, doğal denge, sorumlu üretim-tüketim, ekolojik farkındalık gibi kavramlarla kendini göstermiştir. Bu kategoride bulunan ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“SKA’lar, BM Küresel Orman Hedefleri ve Rio Sözleşmeleri dâhil ilgili uluslararası sözleşmeler ve ulusal taahhütlerimiz dikkate alınarak, ormanlarımız sürdürülebilir orman yönetimi kriter ve göstergelerine uygun şekilde yönetilecek ve orman alanları artırılacaktır (Madde 500, s.102), Sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde, madencilik sektörünün çevre ve iş güvenliği mevzuatına uyumu geliştirilecektir (Madde 597, s.134).”

Ekonomik Dönüşüm ve Kaynak Yönetimi Kategorisi: Bu kategori altındaki kodlar genellikle kalkınma yatırımları, bütçe yönetimi, verimlilik, istihdam, yerel ekonomi ve sürdürülebilir üretim gibi verileri temsil etmektedir. Bu kategoride bulunan ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Kamu maliyesi, para politikasıyla uyumu gözetilerek; fiyat istikrarının sağlanması, yeşil ve dijital dönüşümü yalayan sürdürülebilir kalkınma ve büyüme ortamının tesisi, cari işlemler açığının kontrol altında tutulması ve gelir dağılımında adaletin sağlanmasında etkin bir araç olarak kullanılmaya devam edilecektir (Madde 392, s. 73), Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) doğrultusunda; iklim değişikliğinin etkilerine karşı dirençli ve düşük karbonlu bir ekonomiye geçişin sağlanması, sosyal adalet anlayışıyla çevre ve doğal kaynakların korunması ve yönetilmesi, toplumun çevreye karşı duyarlılığı ve bilincinin artırılması temel amaçtır (Madde 864, s.210).”

Ulusal ve Uluslararası İş Birliği Kategorisi: Bu kategori altındaki kodlar genellikle iş birliği, ortaklık, dış kaynak kullanımı, ağ kurma, koordinasyon gibi kavramlarla temsil edilmiştir. Bu kategoride bulunan ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Türkiye’nin sürdürülebilir kalkınma çabaları kapsamında başlattığı Sıfır Atık Projesi, küresel bir harekete dönüşmüş; BM Genel Kurulunda 2022 yılının Aralık ayında “sıfır atık” kararı kabul edilerek 30 Mart günü Uluslararası Sıfır Atık Günü olarak ilan edilmiştir. Bu karar, üye devletlerin yanı sıra BM ile diğer uluslararası ve bölgesel örgütleri sıfır atık girişimleri konusunda teşvik etmektedir (Madde 120, s.19), SKA’ların yerel düzeyde uygulanmasının desteklenmesi amacıyla, SKA’ların uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi konusunda yerel yönetimlerle iş birliği yapılacaktır (Madde 983, s.241).”

Kültürel ve Yaratıcı Ekonomi Kategorisi: Bu kategori altındaki kodlar, kültür ve yaratıcılığın ekonomik bir değer olarak nasıl dönüştürüldüğünü, istihdam ve kalkınmaya nasıl katkı sağladığını, toplumsal ve yerel dinamiklerle nasıl bütünleştiğini temsil eder. Bu kategoride bulunan ifade ise şu şekildedir:

“Kültür ekonomisi, ülkemizde hızlı büyüme performansı, yüksek katma değeri, nitelikli işgücü istihdamı, kültürün yeniden üretimi ve zenginliğine katkısı sayesinde sürdürülebilir kalkınma için önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu alanın kapsayıcı ve sistemli bir şekilde yönetimi, izlenmesi ve desteklenmesi, bu potansiyelin gerçekleştirilmesi için önem arz etmektedir (Madde 159, s.24).”

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmada, 12. Kalkınma Planı’nda “sürdürülebilir kalkınma” ifadesinin ne düzeyde yer aldığı incelenmiştir. Plan kapsamında yer alan toplam 983 madde detaylı biçimde analiz edilmiş; bu maddelerden yalnızca 29’unda “sürdürülebilir kalkınma” ifadesine doğrudan yer verildiği tespit edilmiştir. Bu bulgu, “sürdürülebilir kalkınma” kavramının On İkinci Kalkınma Planı’nda önceki planlara kıyasla daha görünür hâle geldiğini ortaya koymaktadır. Nitekim Sekizinci Kalkınma Planı’nda bu ifadeye hiç yer verilmemiş, Dokuzuncu Kalkınma Planı’nda yalnızca bir kez kullanılmıştır. On ve On Birinci Kalkınma Planlarıyla birlikte kavramın plan belgelerinde daha fazla yer bulduğu görülmekte; sırasıyla 12 ve 11 kez kullanıldığı tespit edilmiştir (Yereli ve Ünal, 2022). Dolayısıyla, On İkinci Kalkınma Planı’nda sürdürülebilir kalkınma ifadesine daha sık yer verilmiş olması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Elde edilen bulgular, On İkinci Kalkınma Planı’nda sürdürülebilir kalkınma kavramının belirli temalar etrafında yoğunlaştığını ve bazı alanlarda sınırlı bir biçimde ele alındığını ortaya koymaktadır. İçerik analizine dayalı olarak yapılan sınıflandırmada, "Ekonomik Dönüşüm ve Kaynak Yönetimi" kategorisinin %18,92 oranla en yüksek temsile sahip olması, planın sürdürülebilir kalkınma anlayışını öncelikli olarak ekonomik büyüme, kaynakların verimli kullanımı ve yapısal dönüşüm ekseninde ele aldığını göstermektedir. Bu durum, Türkiye’nin sürdürülebilir kalkınma politikalarında ekonomik boyuta ağırlık verdiğini ve çevresel-sosyal boyutların bu çerçevede ikincil düzeyde değerlendirildiğini düşündürmektedir. Nilsson, Griggs ve Visbeck (2016) tarafından yürütülen çalışmada, sürdürülebilir kalkınma amaçları arasındaki karşılıklı ilişkilerin dikkate alınmasının, politika yapım sürecinde bütüncül ve tutarlılığı yüksek stratejilerin geliştirilmesi açısından kritik öneme sahip olduğu vurgulanmıştır.

“Yönetişim ve Kurumsal Yapılanma”, “İzleme ve Değerlendirme”, “Sosyal İçerme ve Eşitlik” ile “Çevresel Sürdürülebilirlik ve Doğal Kaynak Yönetimi” kategorilerinin eşit oranlarda (%14,86) temsil edilmesi, sürdürülebilir kalkınmanın çok boyutlu yapısına dikkat çekmekle birlikte, bu temaların politika ve strateji düzeyinde benzer yoğunlukta ele alındığını göstermektedir. Söz konusu alanların her biri sürdürülebilir kalkınmanın yönetişimsel, toplumsal ve çevresel boyutlarını yansıttığı için önemli olmakla birlikte, bu kategorilerin ekonomik dönüşüm temasına kıyasla daha sınırlı temsil edilmesi, planın uygulama düzeyinde hâlen ekonomi merkezli bir yaklaşıma ağırlık verdiğini göstermektedir. Oysa 12. Kalkınma Planı’nın hazırlık sürecine rehberlik eden Özel İhtisas Komisyonu ve Çalışma Grupları El Kitabı’nda, 2053 vizyonu doğrultusunda ülkenin küresel bir güç merkezi hâline gelmesi hedeflenmekte ve bu doğrultuda oluşturulacak stratejilerle refahın artırılması, adil

paylaşımın sağlanması ve küresel düzeydeki çok boyutlu tehditlerin bertaraf edilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, sürdürülebilir kalkınmanın yönetim, toplumsal eşitlik, çevresel koruma ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi gibi farklı boyutlarıyla bütüncül bir şekilde ele alınması beklenmektedir.

"Ulusal ve Uluslararası İş Birliği" kategorisinin %12,16 oranında yer alması, Türkiye'nin küresel sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyum sağlama çabasını yansıtmakta; aynı zamanda çok aktörlü ve çok düzeyli yönetim anlayışının planda sınırlı da olsa karşılık bulduğunu göstermektedir. Bu oran, sürdürülebilir kalkınmanın sadece ulusal düzeyde değil, uluslararası taahhütler ve ortaklıklar bağlamında da ele alınmasının önemini ortaya koymaktadır. Nitekim; Turan, Öztürk ve Yiğit'e (2025) göre sürdürülebilir kalkınma, yalnızca ulusal düzeyde değil, aynı zamanda küresel ölçekte ele alınması gereken bir sorumluluktur. İklim değişikliği, biyolojik çeşitlilikteki azalma ve doğal kaynakların tükenmesi gibi çevresel sorunlarla etkili bir biçimde mücadele edilebilmesi, ülkeler arasında güçlü bir iş birliği ve kolektif çaba gerektirmektedir. Bu bağlamda, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesi, uluslararası düzeyde kurulacak iş birlikleri ve karşılıklı dayanışma mekanizmalarıyla mümkün hâle gelebilecektir.

On İkinci Kalkınma Planı'nda, "Eğitim ve Toplumsal Kapasite Gelişimi" kategorisinin %8,11 oranında temsil edilmesi, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin toplum temelli dönüşüm ve bireylerin kapasite gelişimiyle olan ilişkisine yeterince vurgu yapılmadığını göstermektedir. Oysa ki eğitim, hem farkındalık düzeyinin artırılması hem de sürdürülebilir kalkınma amaçlarının içselleştirilmesi açısından temel bir bileşendir. Gelişmiş ve sürdürülebilir bilgi toplumlarının inşasında, nitelikli, donanımlı ve yetkin bireylerin yetiştirilmesi temel bir ön koşuldur (Yıldızhan ve Atmaca Aksoy, 2023). Ferrer-Estévez ve Chalmeta (2021), yaptıkları çalışmada sürdürülebilir kalkınma amaçlarının (SKA'lar) eğitim kurumlarında uygulanabilirliğini incelemiş ve bu amaçların kurumsal yönetime stratejik bir yön verme potansiyeline sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, SKA'ların etkili biçimde hayata geçirilebilmesi için kapsamlı stratejik yaklaşımlara ve somut eylem planlarına ihtiyaç duyulduğu, ayrıca süreçlerin izlenmesi ve değerlendirilmesinin de bütüncül bir analiz gerektirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Sáez de Cámara, Fernández ve Castillo-Eguskiza da (2021) yükseköğretim kurumlarında SKA'ların uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine odaklanarak, bu entegrasyonun kurumsal sürdürülebilirlik açısından taşıdığı önemi vurgulamışlardır. Bununla birlikte, On İkinci Kalkınma Planı'nda yer alan "*Disiplinler üstü bir yaklaşımla, iklim değişikliği ve sürdürülebilir kalkınma tüm öğretim programlarına dâhil edilecektir (Madde 672.1, s.156)*" ifadesi eğitim yoluyla sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin hayata geçirilmesine yönelik olumlu bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu yaklaşım, sürdürülebilir kalkınma ile eğitimin bütünleşmesini teşvik ederek, politika düzeyinde stratejik bir iradenin varlığına işaret etmektedir.

Son olarak, "Kültürel ve Yaratıcı Ekonomi" kategorisinin yalnızca %1,35 gibi oldukça düşük bir oranda yer alması, sürdürülebilir kalkınmanın kültürel boyutunun plan kapsamında oldukça sınırlı biçimde ele alındığını ortaya koymaktadır. Bu durum, kültürel çeşitlilik, yaratıcı sektörler ve kültürel mirasın korunması gibi unsurların kalkınma politikalarında daha görünür hâle getirilmesi gerekliliğine işaret etmektedir. Nitekim kültürel ekonomi, doğrudan ya da dolaylı yollarla sürdürülebilir kalkınma amaçlarına katkı sağlama potansiyeline sahiptir. Özellikle 8. Amaç olan "İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme", 12. Amaç olan "Sorumlu Üretim ve Tüketim" ile 14. Amaç olan "Sudaki Yaşam" kapsamında; kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik etmesi, çevresel açıdan sorumlu üretim ve tüketim kalıplarını desteklemesi ve deniz ile okyanus kaynaklarının sürdürülebilir biçimde kullanılmasına yönelik katkılarıyla öne çıkmaktadır (Zafer Kavacık, 2024).

KAYNAKÇA

- Akgül, U. (2010). Sürdürülebilir kalkınma: Uygulamalı antropolojinin eylem alanı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 24(2), 135-159.
- Altun Ada, A. (2011). Kümeleme analizi ile AB ülkeleri ve Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma açısından değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (29).
- Basiago, A. D. (1998). Economic, social, and environmental sustainability in development theory and urban planning practice. *Environmentalist*, 19(2), 145-161.
- Birleşmiş Milletler. (2015). *Sürdürülebilir kalkınma hedefleri*. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>
- Bolayır, S. ve Eroğlu, İ. (2024). Türkiye'de sürdürülebilir kalkınma. *Sakarya Üniversitesi İktisat Dergisi*, 13(1), 1-22.
- Ferrer-Estévez, M. ve Chalmeta, R. (2021). Integrating sustainable development goals in educational institutions. *The International Journal of Management Education*, 19(2), 100494. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2021.100494>

Gündoğan, A. ve Demir, C. (2024). Türkiye ve Çin’de kalkınmanın sürdürülebilirliği: Karşılaştırmalı bir zaman serisi analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 61, 35-58. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1399630>

Han, E. ve Kaya, A. A. (2023). *Kalkınma ekonomisi*. Nobel Akademi Yayıncılık.

Kaypak, Ş. (2011). Küreselleşme sürecinde sürdürülebilir bir kalkınma için sürdürülebilir bir çevre. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(20), 19-33.

Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Sage Publications.

Nilsson, M., Griggs, D. ve Visbeck, M. (2016). Policy: Map the interactions between sustainable development goals. *Nature*, 534(7607), 320-322. <https://doi.org/10.1038/534320a>

Önder, H. (2020). Bir sürdürülebilir kalkınma hedefi olarak sağlık. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 10-24.

Öz, H. ve Karabay, E. (2022). Kalkınma planları temelinde yükseköğretim politika ve hedefleri. *Yükseköğretim Dergisi*, 12(3), 437-449. <https://doi.org/10.2399/yod.21.815607>

Redclift, M. (2005). Sustainable development (1987–2005): An oxymoron comes of age. *Sustainable development*, 13(4), 212-227. <https://doi.org/10.1002/sd.281>

Sáez de Cámara, E., Fernández, I. ve Castillo-Eguskiza, N. (2021). A holistic approach to integrate and evaluate sustainable development in higher education. The case study of the University of the Basque Country. *Sustainability*, 13(1), 392. <https://doi.org/10.3390/su13010392>

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2024). *On ikinci kalkınma planı 2024-2028*. Erişim Tarihi: 06.06.2025 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2024). *Özel ihtisas komisyonları ve çalışma grupları el kitabı*. Erişim Tarihi: 20.06.2025 <https://onikinciplan.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani-Ozel-Ihtisas-Komisyonlari-El-Kitabi-08122022.pdf>

Tecimer Altınel, Z., Hamalosmanoğlu, M. ve Kızılay, E. (2024). Sürdürülebilir kalkınma için eğitim uygulamalarının öğrenciler üzerindeki etkisinin incelenmesi: Sistemik bir inceleme çalışması. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 1-24. <https://doi.org/10.51119/ereegf.2024.69>

Topal, M. (2021). 2023 Eğitim vizyonu belgesiyle 11. kalkınma planı'nda eğitimle ilgili hedeflerin karşılaştırılarak değerlendirilmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 156-195.

Turan, M. F., Yavuz, A. ve Yiğit, S. (2025). 11. Kalkınma Planı (2019-2023) ve 12. Kalkınma Planı'nın (2024-2028) Birleşmiş Milletler sürdürülebilir kalkınma amaçları (SKA) çerçevesinde analizi. *Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 1-31. <https://doi.org/10.54993/syad.1555710>

Yereli, A. B. ve Ünal, M. (2022). Stratejik yönetim süreçlerinde sürdürülebilir kalkınma amaçları: Bakanlıklar ve büyükşehir belediyeleri üzerinden bir analiz. *Ombudsman Akademik*, 8(16), 13-37.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yıldızhan, B. ve Atmaca Aksoy, A. C. (2023). Matematik ve fen eğitiminde öğretmen eğitimi konulu bilimsel yayınlara farklı bir bakış: bibliyometrik haritalama. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(Özel Sayı), 467-496. <https://doi.org/10.51119/ereegf.2023.52>

Zafer Kavacık, S. (2024). Turizm eğitiminde toplumsal cinsiyet eşitliği: Türkiye’de yükseköğretim turizm eğitimi üzerine bir değerlendirme. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 141-159. <https://doi.org/10.51124/jneusbf.2024.80>